

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 2015, Αρ. 1 (2015)

Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή: Πρακτικά 5ου Συνεδρίου

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 19-21 Ιουνίου 2015

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και
Θρησκευμάτων

« Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά,
στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή »

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2016

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Παπαδάτος Γιώργος
Πολυχρονόπουλος Σταυρούλα
Μπασιτέα Αγγελική

ISSN: 2529-1157

ΑΘΗΝΑ

Αποτίμηση εφαρμογής εκπαιδευτικού
προγράμματος «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης» στην
ανάπτυξη του εγγραμματισμού των μαθητών της
Στ΄ Δημοτικού

Αναστασία Καππάτου, Πετρούλα Παπαθανασίου

doi: [10.12681/edusc.241](https://doi.org/10.12681/edusc.241)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καππάτου Α., & Παπαθανασίου Π. (2016). Αποτίμηση εφαρμογής εκπαιδευτικού προγράμματος «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης» στην ανάπτυξη του εγγραμματισμού των μαθητών της Στ΄ Δημοτικού. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 537–546. <https://doi.org/10.12681/edusc.241>

Αποτίμηση εφαρμογής εκπαιδευτικού προγράμματος «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης» στην ανάπτυξη του εγγραμματισμού των μαθητών της Στ΄ Δημοτικού

Καππάτου Αναστασία, Δασκάλα
natassakf@hotmail.com

Παπαθανασίου Πετρούλα, Δασκάλα
Πειραματικό Δημοτικό Φλώρινας
pepipap67@hotmail.gr

Περίληψη

Η παρούσα δημοσίευση αποσκοπεί στην παρουσίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος ανάπτυξης της παιδικής εγγραμματοσύνης με τίτλο «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης» που έλαβε χώρα κατά τα σχολικά έτη 2013-15 με αποδέκτες τους μαθητές της Στ΄ τάξης του Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Φλώρινας. Ειδικότερα, γίνεται μνεία στη σκοποθεσία και τη φιλοσοφία του προγράμματος, στους επιμέρους στόχους που τέθηκαν από τις υπεύθυνες εκπαιδευτικούς, καθώς και στις παράλληλες δράσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος. Τέλος, με έναυσμα την ολοκλήρωση της διετούς εφαρμογής του εκπαιδευτικού προγράμματος πραγματοποιήθηκε μια απόπειρα αποτίμησής του από τους ίδιους τους μαθητές που συμμετείχαν σε αυτό. Αναλυτικότερα, οι μαθητές μέσω των απαντήσεων που κλήθηκαν να δώσουν σε ερωτήσεις που περιλαμβάνονταν σε αντίστοιχο ερωτηματολόγιο είχαν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν οι ίδιοι το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο έλαβαν ενεργό μέρος. Με τον τρόπο αυτό κρίνουμε ότι οι υπεύθυνες εκπαιδευτικοί εισέπραξαν την αναγκαία ανατροφοδότηση για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος και την καλλιέργεια του εγγραμματισμού που συνιστούσε και τον απώτερο σκοπό του.

Λέξεις κλειδιά: παιδική εγγραμματοσύνη, σκυταλοδρομία ανάγνωσης, φιλοσοφία προγράμματος, αποτίμηση, ερωτηματολόγιο.

Abstract

This publication aims at presenting the educational program of developing child literacy entitled "Relay for Reading" that took place during the school years of 2013-15 and addressed to the students of the sixth grade of the Experimental Primary School of Florina. In particular, reference is made to the purpose and philosophy of the program, the individual targets set by the teachers, as well as parallel activities conducted in the framework of the program implementation. Finally, triggered by the completion of two years implementation of the training program, there was conducted a attempt of valuation by students themselves who participated in it. Specifically, students through the responses were asked to give to the questions included in the respective questionnaire had the opportunity to evaluate the educational program that themselves took an active part in. In this way we believe that the responsible teachers received the necessary feedback for the achievement of program objectives and the cultivation of literacy that advocated the ultimate purpose of it.

Key words: children's literacy, relay reading, program's philosophy, valuation, questionnaire.

Ενότητα 1: Εισαγωγή-Εννοιολογική οριοθέτηση της έννοιας του γραμματισμού

Σύμφωνα με τη Mike Baynham (2002) στον ορισμό του γραμματισμού εντάσσονται κοινωνικοί, ιδεολογικοί και κριτικοί στόχοι. Η χρηστικότητα του γραμματισμού επιχειρεί μια σύζευξη της κοινωνικής διάστασης της γνώσης με τις κοινωνικές αξίες, που εκφράζονται με ανθρωποκεντρικό περιεχόμενο. Έτσι, «ο γραμματισμός δεν αφορά αποκλειστικά γλωσσικού τύπου γραμματισμούς. Είναι δυνατόν να επεκτείνουμε την έννοιά του και να χρησιμοποιούμε μεταφορές, όπως οπτικός γραμματισμός, τεχνολογικός/ πληροφορικός γραμματισμός, ακόμη και πολιτισμικός γραμματισμός» (Baynham, 2002, 13-15· Dessai, 1975, 190-191). Κατά συνέπεια, όταν χρησιμοποιούμε σήμερα την έννοια του σχολικού εγγραμματισμού δεν αναφερόμαστε μόνο στην ικανότητα των μαθητών να διαβάζουν και να γράφουν αλλά να είναι σε θέση να χειρίζονται αποτελεσματικά το γραπτό λόγο και τον προφορικό λόγο τον οποίο κατέκτησαν στο σχολικό πλαίσιο στις καταστάσεις της πραγματικής ζωής. Σύμφωνα με τον Ong (1997) ο γραμματισμός συνιστά έναν νεοεισελθέντα όρο στο ελληνικό λεξιλόγιο ο οποίος αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου literacy και έχει αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα ως «εγγραμματοσύνη». Αφορά στη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης και μη γλωσσικά κείμενα (λ.χ. εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες κλπ.). (Μητσικοπούλου, 1998).

Ενότητα 2: Παιδαγωγική του Γραμματισμού

Η εισαγωγή της έννοιας του εγγραμματισμού στην εκπαίδευση συνέβαλλε σε μια μεταστροφή στα αναλυτικά προγράμματα και στις μεθόδους διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος. Ειδικότερα, σύμφωνα με το αναμορφωμένο ΑΠΣ σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι: «Να κάνουμε τον μαθητή ικανό να παράγει λόγο αποτελεσματικό και κατάλληλο για κάθε ειδική περίπτωση επικοινωνίας». Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του νέου ΑΠΣ διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος, ο μαθητής αντιμετωπίζεται σε συνάρτηση με την πραγματικότητα που αντιμετωπίζει μέσα στο σχολείο και έξω από αυτό. Ο άωτερος σκοπός πλέον είναι δηλαδή να μπορεί ο μαθητής να παράγει λόγο ώστε να μεταβάλλει τη στάση του άλλου, ανάλογα με την εκάστοτε ειδική περίπτωση επικοινωνίας.

Η στροφή της εκπαίδευσης προς την εξυπηρέτηση των σκοπών του εγγραμματισμού που πραγματοποιήθηκε στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος εκφράστηκε σε επίπεδο περιεχομένων αναλυτικού προγράμματος με την ενσωμάτωση κειμένων που αντικατοπτρίζουν τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες των μαθητών. Παράλληλα, ακολουθήθηκαν τα πρότυπα της θεωρίας των κειμενικών ειδών, η οποία ορίζει ότι πρέπει να υπάρχει μια ποικιλία κειμένων που να συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των μαθητών υποβοηθώντας τους να κατανοούν και να αξιοποιούν τις συμβάσεις της εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας. Επιπροσθέτως, έλαβε χώρα μια μεταστροφή στη διδακτική μεθοδολογία που ακολουθείται στο γλωσσικό μάθημα με βαθμιαία μετατόπιση από τη στείρα απομνημόνευση γραμματικοσυντακτικών κανόνων στην παιδαγωγική του εγγραμματισμού. Η προσέγγιση αυτή πρεσβεύει ότι οι μαθητές δε μαθαίνουν τη γλώσσα ως ένα στατικό προϊόν που κατασκευάζεται πάνω σε δεδομένους κανόνες, αλλά ως ένα δυναμικό σημειωτικό σύστημα, που η αποτελεσματική του χρήση προϋποθέτει προσαρμογή στις περιστάσεις επικοινωνίας (Baynham 1995, Hasan & Williams 1996, Hoggart 1992).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, *στόχος της παιδαγωγικής του εγγραμματισμού είναι η σύνδεση της μάθησης με την κοινωνία, ώστε οι μαθητές να γίνουν αυτόνομοι και*

κριτικοί πολίτες. Στην παιδαγωγική του γραμματισμού τα υπό διαπραγμάτευση και διδασκαλία κείμενα είναι κείμενα που έχουν νόημα για τους μαθητές και δημιουργούν αφορμές για κριτική προσέγγιση. Έτσι οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση, ώστε αυτή να είναι πιο αποτελεσματική. Τα κείμενα διδασκαλίας δε νοσηματοδοτούνται σύμφωνα με την άποψη του διδάσκοντα ούτε σύμφωνα με την κυρίαρχη κοινωνικά άποψη, αλλά σύμφωνα με αυτά που πιστεύει ο κάθε αποδέκτης-μαθητής. Με αυτές τις προϋποθέσεις δημιουργούνται στη σχολική τάξη οι συνθήκες για διάλογο μεταξύ των πολιτισμών, μεταξύ του κυρίαρχου λόγου του σχολείου και των λόγων που φέρνουν τα υπό διαπραγμάτευση κείμενα αλλά και των λόγων που φέρνουν και εξωτερικεύουν οι μαθητές. Έτσι οι πολιτικές, πολιτισμικές και ιδεολογικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ομάδων και των μεμονωμένων ατόμων αποτελούν εναύσματα για παραγωγή ενός άλλου λόγου που επιτρέπει την πρόσβαση στο κοινωνικό γίνεσθαι. Μέσα στο πλαίσιο αυτό και ο λόγος του διδάσκοντα τίθεται υπό διαπραγμάτευση με αποτέλεσμα να αποφεύγεται η αυταρχικότητα των διδασκόντων και η διδακτική αυθαιρεσία. Τέλος η παιδαγωγική του γραμματισμού αποτελεί ένα πλαίσιο που επιτρέπει την εμπλοκή των μαθητών τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη (Χατζησαββίδης, 2007).

Ενότητα 3: Η συμβολή της λογοτεχνίας στην ανάπτυξη της εγγραμματοσύνης

Βάσει του θεωρητικού πλαισίου και των αρχών της παιδαγωγικής του εγγραμματισμού και της θεωρίας των κειμενικών ειδών που αναπτύχθηκε νωρίτερα, ένα πολύ σημαντικό είδος κειμένων για την ανάπτυξη της παιδικής εγγραμματοσύνης είναι τα λογοτεχνικά κείμενα. Αυτό δικαιολογείται αναλογιζόμενοι ότι η κατάκτηση των βασικών στρατηγικών επεξεργασίας ενός λογοτεχνικού κειμένου, επιτελείται ήδη στην προσχολική ηλικία, στα πλαίσια των γεγονότων εγγραμματοσύνης, κατά τη μελέτη ενός γραπτού κειμένου. Με όχημα την ιστορία τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να μάθουν τη γραμματική, το συντακτικό και το λεξιλόγιο της γλώσσας. Πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε ελληνικά νηπιαγωγεία (Σιβροπούλου-Χατζησαββίδης, 2000) απέδειξε ότι η ανάγνωση ενός λογοτεχνικού βιβλίου προσαρμοσμένου στην προσληπτική ικανότητα του παιδιού βγάζει το παιδί από τον καθημερινό λόγο και τον οδηγεί σε νέες – φανταστικές μεν-αλλά ευχάριστες καταστάσεις, οι οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσουν επικοινωνία, η οποία θα επενδυθεί με κατάλληλο λεξιλόγιο, γεγονός που θα βοηθήσει στον εμπλουτισμό του. Μια ακόμη μελέτη έδειξε ότι όταν τα παιδιά εκτείνονται σε όλα τα είδη της ενδιαφέρουσας λογοτεχνίας, σε κάθε στάδιο της σχολικής τους ζωής, αυξάνουν σημαντικά τις ικανότητες της γραπτής τους έκφρασης (Μητακίδου, 2002). Ειδικότερα, η ενασχόληση των μαθητών με τη λογοτεχνία συμβάλλει στην ανάπτυξη δύο τύπων γραφής: τη δημιουργική γραφή, όπου η λογοτεχνία αποτελεί το έναυσμα για να γράψει το παιδί και την ανταπόκριση στη λογοτεχνία, όπου τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν τη γνώμη τους με κριτικό τρόπο για τα έργα που διαβάζουν (Κατσίκη-Γκίβαλου, 1995). Επομένως, σύμφωνα με τα προηγούμενα, επιτελείται καλλιέργεια τόσο του γραπτού-δημιουργικού λόγου όσο και του προφορικού λόγου των μαθητών.

Άλλωστε, η ενασχόληση των παιδιών με τη λογοτεχνία ήδη από το νηπιαγωγείο συνεισφέρει στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου, καθώς τα νήπια μέσα από την ακρόαση ιστοριών μαθαίνουν συνώνυμες και αντίθετες λέξεις, κατανοούν τον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό (Διάκου, 2000), ενώ εντοπίζουν ακόμη και το ρόλο του υποκειμένου λόγω της απλής αφηγηματικής δομής των λογοτεχνικών ιστοριών με τις οποίες έρχονται σε επαφή ως ακροατές (Τσιλιμένη, 2004).

Από όλα τα παραπάνω δικαιολογείται το γεγονός ότι οι υπεύθυνες εκπαιδευτικοί, προκειμένου για την επιλογή του πλέον αποτελεσματικού από μαθησιακής άποψης

προγράμματος για την ανάπτυξη του σχολικού εγγραμματισμού προγράμματος, κατέληξαν σε εκείνο η «Σκυταλοδρομία ανάγνωσης».

Ενότητα 4: περιγραφή – φιλοσοφία εκπαιδευτικού προγράμματος «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Σκυταλοδρομία ανάγνωσης» εφαρμόστηκε, όπως αναφέρθηκε και στην περίληψη της παρούσας ανακοίνωσης, στο διάστημα δυο σχολικών ετών (2013-2015) στους ίδιους μαθητές. Η επιλογή του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με γνώμονα την βέλτιστη ανάπτυξη του εγγραμματισμού των μαθητών. Συνάμα με τη θεωρητική θεμελίωση που προηγήθηκε για τη σημασία της λογοτεχνίας στην καλλιέργεια του παιδικού εγγραμματισμού λήφθηκε υπόψιν και το γεγονός ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα «Σκυταλοδρομίας ανάγνωσης» αποτελούν μια πρακτική που λειτουργεί από το 1997 στο εκπαιδευτικό σύστημα ως σύμπραξη του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας με το Εθνικό Κέντρο βιβλίου (ΕΚΕΒΙ). Πρόκειται, δηλαδή, για μια αξιόπιστη και δοκιμασμένη στην πράξη εκπαιδευτική εφαρμογή που αποφέρει πολλαπλά οφέλη στους μαθητές (www.ekebi.gr).

Ως προς την περιγραφή της δράσης της Σκυταλοδρομίας Ανάγνωσης θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι σε αδρές γραμμές ακολουθείται η εξής διαδικασία: οι μαθητές καλούνται να χωριστούν σε ομάδες ανάγνωσης με σύνθεση της επιλογής τους. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα επιλέγει ένα βιβλίο κοινής αποδοχής (η απόφαση παίρνεται από κοινού στην ομάδα) το οποίο διαβάζουν ατομικά. Όταν ολοκληρωθεί η ανάγνωση του βιβλίου από όλα τα μέλη της ομάδας, πραγματοποιείται συνάντηση των μελών, όπου ο κάθε μαθητής αναφέρεται στο τμήμα του βιβλίου που διάβασε ο ίδιος και με τον τρόπο αυτό καταστρώνεται, συλλογικά, η περίληψη του βιβλίου. Με βάση την παραπάνω περιγραφή της διαδικασίας διεξαγωγής ενός προγράμματος «Σκυταλοδρομίας ανάγνωσης» είναι εύληπτο ότι η φιλοσοφία του προγράμματος και η βασική του σκοποθεσία επεκτείνεται σε δυο βασικούς τομείς: ο πρώτος αναφέρεται στην προσπάθεια καλλιέργειας της φιλιανγνωσίας στους μαθητές καθώς και στην εξάσκησή τους σε δεξιότητες χειρισμού του γραπτού και του προφορικού λόγου και ο δεύτερος τομέας αφορά στην κοινωνικοποίηση τους και την επιδίωξη για ομαδική συνεργασία τόσο των ίδιων των μαθητών μεταξύ τους όσο και της ομάδας της τάξης με άλλα σχολεία. Και οι δυο αυτοί άξονες, δηλαδή, η δημιουργική γραφή αλλά και η κοινωνικοποίηση συνιστούν τα θεμέλια ανάπτυξης της εγγραμματοσύνης.

Ενότητα 5: Στόχοι Προγράμματος

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα συμβάλλει στην ανάπτυξη της εγγραμματοσύνης των μαθητών γιατί επικεντρώνεται στην προώθηση:

1. Των κοινωνικών δεξιοτήτων

A. Οι μαθητές ασκούνται στην ομαδική εργασία, δηλαδή μαθαίνουν να σέβονται την άποψη του άλλου αλλά και να εργάζονται από κοινού για την παραγωγή ενός κοινού αποτελέσματος.

B. Οι μαθητές αξιοποιούν την κριτική και δημιουργική τους σκέψη για να συνθέσουν μια ομαδική εργασία.

Γ. Καλλιεργούν τις επικοινωνιακές τους ικανότητες και τη συνεργατικότητά τους και χρησιμοποιούν διάλογο με επιχειρήματα.

2. Των δεξιοτήτων χειρισμού του προφορικού και του γραπτού λόγου

A. Οι μαθητές αντιπαραβάλλουν τα είδη του γραπτού λόγου που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικού τύπου βιβλία (λογοτεχνικά, επιστημονικά, κ.α.).

Β. Οι μαθητές εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους με λέξεις ή φράσεις που βλέπουν στα βιβλία που διαβάζουν.

Γ. Ενισχύεται η φιλαναγνωσία των μαθητών και η θετική στάση απέναντι στο βιβλίο και στο γραπτό λόγο γενικότερα.

Δ. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μια αγαπημένη τους συγγραφέα και τους δίνεται η δυνατότητα να ασκηθούν στο είδος της συνέντευξης.

3. Των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την παραγωγή γραπτού λόγου

Α. Βελτιώνεται η επίδοση των μαθητών στη γραμματική και συντακτική απόδοση του γραπτού κειμένου.

Β. Ενισχύεται η αβίαστη κατανόηση των συμβάσεων του γραπτού λόγου από τους μαθητές.

Ενότητα 6: Δράσεις που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος

Προκειμένου για την υλοποίηση των στόχων που αναφέρθηκαν προηγουμένως καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν διάφορες δράσεις οι οποίες αποσκοπούσαν στην επαφή των μαθητών με το βιβλίο. Αναφέρουμε ορισμένες από αυτές:

1. Στο χώρο της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας λειτουργεί το «Βιβλιολογεϊόν και το Τυπογραφείον-Μίμη Σουλιώτη». Πρόκειται για μια παρακαταθήκη που άφησε ο σπουδαίος ποιητής και πανεπιστημιακός δάσκαλος Μίμης Σουλιώτης. Ο Μίμης Σουλιώτης ο οποίος έζησε στην πόλη της Φλώρινας και διετέλεσε Πανεπιστημιακός καθηγητής στο γνωστικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας στην Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας είχε πάθος με την τυπογραφία και την ορθή γραφή της γλώσσας. Για το λόγο αυτό δημιούργησε ο ίδιος τόσο το «βιβλιολογεϊόν» όσο και το «τυπογραφείον», ώστε να μπορούν σε αυτούς τους χώρους οι φοιτητές του να πειραματίζονται οι ίδιοι με την τέχνη της τυπογραφίας. Έπειτα από τον αιφνίδιο θάνατο του Μίμη Σουλιώτη, το Νοέμβριο του 2012, η υπεύθυνη του «βιβλιολογεϊού» Έφη Παπαθεοδώρου, έχει αναλάβει τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές με σκοπό να γνωρίσουν δια ζώσης τη διαδικασία συγγραφής και εκτύπωσης ενός βιβλίου. Πιο αναλυτικά, στο χώρο του «βιβλιολογεϊού» οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τη διαδικασία συγγραφής, σελιδοποίησης και δεσίματος ενός βιβλίου, ενώ στο «τυπογραφείον» παρακολούθησαν τα στάδια από τα οποία πέρασε η διαδικασία τύπωσης ενός βιβλίου, από τη χρήση των τυπογραφικών «στοιχείων» και τη λιθογραφία μέχρι και τη σύγχρονη τεχνική όφσετ (offset=έμμεση ή μεταφερόμενη εκτύπωση). Φωτογραφικό υλικό από την επίσκεψη αυτή καθώς και περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στον παρακάτω υπερσύνδεσμο <http://2dim-peir-florin.flo.sch.gr/?q=activities/episkepsi-tis-st-taxis-sto-vivliologeio-kai-typografeio-toy-pdm>.

2. Επίσκεψη Άλκης Ζέη στο σχολείο και μετονομασία βιβλιοθήκης σχολείου σε βιβλιοθήκη «Άλκη Ζέη».

Συνιστά πεποίθηση των υπεύθυνων εκπαιδευτικών ότι προκειμένου για την ευόδωση των στόχων του εκπαιδευτικού προγράμματος «Σκυταλοδρομία ανάγνωσης», η δια ζώσης επαφή των μαθητών με κάποια συγγραφέα της οποίας τα βιβλία έχουν διαβάσει είναι βαρύνουσας σημασίας. Οι μαθητές αντικρίζουν την αγαπημένη τους συγγραφέα, μπορούν να της θέσουν ευθέως τα ερωτήματα που τους απασχολούν και να της πάρουν και συνέντευξη. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η φιλαναγνωσία τους

και η αγάπη τους για το βιβλίο ενώ διεγείρεται και η περιέργειά τους για το λειτούργημα του συγγραφέα.

Ευτυχής συγκυρία όχι μόνο για τους μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Σκυταλοδρομία ανάγνωσης» αλλά και για όλο το σχολείο υπήρξε η θετική ανταπόκριση της σπουδαίας παιδικής συγγραφέας Άλκη Ζέη στο κάλεσμα μας για επίσκεψη στο σχολείο μας.

Θα συνιστούσε μεγάλη παράλειψη αν δεν παραθέταμε κάποια βιογραφικά στοιχεία για τη σπουδαία παιδική συγγραφέα της χώρας μας, όπως αναφέρονται στην επίσημη ιστοσελίδα της ίδιας (<http://www.alkizei.com/el/>). Η Άλκη Ζέη γεννήθηκε στην Αθήνα και πέρασε τα πρώτα παιδικά της χρόνια στη Σάμο, απ' όπου καταγόταν η μητέρα της. Όταν άρχισε το σχολείο, η οικογένειά της εγκαταστάθηκε στο Μαρούσι και στη συνέχεια στην Αθήνα. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών και στο Κινηματογραφικό Ινστιτούτο της Μόσχας. Η σχέση της με το γράψιμο ξεκίνησε από τα γυμνασιακά της χρόνια, γράφοντας έργα για το κουκλοθέατρο, διηγήματα και νουβέλες, που δημοσιεύονταν σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά. Παράλληλα με το γράψιμο, αγωνίστηκε ενεργά για την ελευθερία, την κοινωνική δικαιοσύνη και τη δημοκρατία, συμμετέχοντας στο αριστερό κίνημα από τα χρόνια της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα. Η συμμετοχή της σ' αυτό τον αγώνα καθόρισε την προσωπική ζωή της. Από το 1952 μέχρι το 1964 έζησαν μαζί με τον άντρα της, το θεατρικό συγγραφέα Γιώργο Σεβαστίκογλου, σαν πολιτικοί πρόσφυγες στη Σοβιετική Ένωση, αρχικά στην Τασκένδη και ύστερα στη Μόσχα, όπου γεννήθηκαν και τα δυο παιδιά τους. Επέστρεψαν στην Ελλάδα το '64 για να ξαναφύγουν το '67 στο Παρίσι, όπου παρέμειναν μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 λόγω της δικτατορίας. Ο καθαρός τρόπος γραφής της, η γλωσσική αρτιότητα, η κριτική στάση απέναντι σε πρόσωπα και καταστάσεις, το χιούμορ και η διεισδυτική ματιά στα γεγονότα, είναι τα χαρακτηριστικά των έργων της Άλκης Ζέη που το έχουν κάνει να αγαπηθεί από το ελληνικό και το ξένο αναγνωστικό κοινό. Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα, Το καπλάνι της βιτρίνας και Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου, συμπεριλαμβάνονται στα διαχρονικά ευπώλητα βιβλία (μπεστ σέλλερ) της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Εκτός από την Αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα, τα βιβλία της απευθύνονται κυρίως στα παιδιά και τους εφήβους, πάντα όμως διαβάζονται με μεγάλη ευχαρίστηση και από τους ενήλικες. Εμπνέονται από προσωπικές της εμπειρίες υφαίνοντας την υπόθεσή τους παράλληλα με ιστορικά γεγονότα. Τα θέματα που πραγματεύονται είναι καθημερινά και πανανθρώπινα.

Το Καπλάνι της βιτρίνας, το πρώτο της μυθιστόρημα, υπήρξε έργο - σταθμός για την ελληνική παιδική λογοτεχνία και θεωρείται πλέον ένα κλασικό έργο της παγκόσμιας λογοτεχνίας για παιδιά, με συνεχείς επανεκδόσεις από το 1963 που πρωτοκυκλοφόρησε στην Ελλάδα και πολλές μεταφράσεις και διακρίσεις στο εξωτερικό. Η Άλκη Ζέη αποτελεί πρέσβειρα της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας στο εξωτερικό, καθώς το σύνολο του έργου της είναι μεταφρασμένο και κυκλοφορεί σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο. Η ίδια έχει επίσης μεταφράσει από τα γαλλικά, τα ιταλικά και τα ρωσικά αρκετά βιβλία, ανάμεσα στα οποία έργα των Τζιάννι Ροντάρι και Βέρα Πανόβα.

Στα πλαίσια της επίσκεψης της Άλκη Ζέη που πραγματοποιήθηκε στις 7 Μαΐου στο Πρότυπο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Φλώρινας έλαβε χώρα τιμητική εκδήλωση προς τιμήν της σπουδαίας συγγραφέα στην οποία μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης» παρουσίασαν θεατρικά δρώμενα και ανάγνωσαν αποσπάσματα εμπνευσμένα από τα βιβλία της κ. Ζέη. Επίσης, είχαν την ευκαιρία να πάρουν από τη κ. Ζέη συνέντευξη με ερωτήσεις δικής τους επιλογής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι προσκεκλημένο στην εκδήλωση ήταν και το Δημοτικό Σχολείο του Φλώτα, το οποίο με τη σειρά του παρουσίασε σε συνεργασία με τους μαθητές του δικού μας σχολείου από κοινού θεατρικά δρώμενα. Τέλος, η κ. Ζέη έκανε τα αποκαλυπτήρια της βιβλιοθήκης του σχολείου μας η οποία έκτοτε πήρε την ονομασία βιβλιοθήκη «Άλκη Ζέη». Το απόγευμα της ίδιας μέρας έλαβε χώρα τιμητική εκδήλωση για τη ζωή και το έργο της Άλκη Ζέη με συνδιοργανωτή το σχολείο μας και το Σύνδεσμο Φιλολόγων Φλώρινας, την οποία πλήθος κόσμου από τη Φλώρινα τίμησε με την παρουσία του. Φωτογραφικό υλικό από την εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο μας και από την εκδήλωση που έγινε για το κοινό της Φλώρινας παρατίθεται εδώ: <http://ppf.mysch.gr/?q=activities%2Fmia-synantisi-metin-alki-zei-sti-florina>

Ενότητα 7: Αποτίμηση εκπαιδευτικού προγράμματος

1. Μεθοδολογία έρευνας

Για την αξιολόγηση του προγράμματος διανεμήθηκε ερωτηματολόγιο αποτίμησης στους μαθητές που συμμετείχαν σε αυτό. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 11 ερωτήσεις, οι 5 εκ των οποίων ήταν κλειστού τύπου και οι υπόλοιπες 6 ήταν ανοικτού τύπου. Το δείγμα υπήρξε 21 μαθητές.

2. Ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στους μαθητές

Ερωτηματολόγιο

Φύλο:.....

1. Πώς κρίνετε το πρόγραμμα « Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης»;

Ανούσιο Μέτριο Χρήσιμο Εξαιρετικά χρήσιμο

2. Σημειώστε σε ποιους από τους παρακάτω τομείς πιστεύετε ότι σας βοήθησε το πρόγραμμα:

Ορθογραφία Ανάγνωση Φιλαναγνωσία Εμπλουτισμός λεξιλογίου Σε όλους τους παραπάνω

3. Από τους παραπάνω τομείς επιλέξτε και καταγράψτε τον πιο σημαντικό.

4. Η ανάγνωση σε ομάδες σας ωφέλησε;

Ναι Όχι

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.....

.....

5. Αν θέλατε να χαρακτηρίσετε την ανάγνωση σε ομάδα θα χρησιμοποιούσατε το επίθετο (ένα από τα τρία):

Διασκεδαστική Ωφέλιμη Κουραστική

Δικαιολογήστε την απάντησή σας.....

.....

6. Άλλαξε η στάση σας απέναντι στα βιβλία μετά την εφαρμογή του προγράμματος;

Ναι Όχι

7. Επιλέξτε μια από τις παρακάτω προτάσεις για να περιγράψετε τη στάση σας απέναντι στα βιβλία μετά την εφαρμογή του προγράμματος:

Μετά το πρόγραμμα θέλω να διαβάζω βιβλία Δεν αποφεύγω πλέον τα βιβλία

Έμαθα την αξία του βιβλίου Δεν άλλαξε τίποτα για μένα

8. Σημειώστε για ποια από τα παρακάτω είδη λόγου μάθατε τα περισσότερα πράγματα:

Συνέντευξη Γραπτό κείμενο Λογοτεχνία Δημοσιογραφικός λόγος

Επιστημονικός λόγος

9. Σας ωφέλησε η συνεργασία με άλλα σχολεία;

Ναι Όχι

Δικαιολογήστε την απάντησή σας:.....

.....

10. Τι αποκομίσατε από τη συνέντευξη που πήρατε από την Άλκη Ζέη; (αναφέρετε το πιο σημαντικό).

.....

.....

11. Σημειώστε κάτι που θεωρείτε εσείς προσωπικά ως παράλειψη του προγράμματος.

.....

3. Αποτελέσματα επεξεργασίας ερωτηματολογίων

Ερώτηση 1η: Πώς κρίνετε το πρόγραμμα «Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης».

Οι μαθητές (100%) έκριναν ότι το πρόγραμμα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο.

Ερώτηση 2η : 13 από 21 μαθητές απάντησαν ότι το πρόγραμμα τους βοήθησε στους τομείς: ορθογραφία, ανάγνωση, φιλιαναγνωσία, εμπλουτισμός λεξιλογίου.

Ερώτηση 3η : ο τομέας «Εμπλουτισμός λεξιλογίου» (5 από 12 μαθητές που απάντησαν) αναφέρθηκε από τους μαθητές ως ο πλέον σημαντικός τομέας από τους καταγεγραμμένους στην προηγούμενη ερώτηση.

Ερώτηση 4η : 20 από τους 21 μαθητές απάντησαν ότι επωφελήθηκαν από την ανάγνωση σε ομάδες.

Οι μαθητές κατά κύριο λόγο δικαιολόγησαν την προτίμησή τους για την ανάγνωση σε ομάδες ως μέσο κοινωνικοποίησης και λιγότερου όγκου εργασίας.

Ερώτηση 5η : στην πλειοψηφία τους οι μαθητές (15 από 21 μαθητές) χαρακτηρίζουν την ανάγνωση σε ομάδες «ωφέλιμη» και δικαιολογούν την απάντησή τους στο γεγονός ότι έμαθαν να συνεργάζονται.

Ερώτηση 6η : οι μαθητές στη συντριπτική τους πλειοψηφία (18 από 21) απάντησαν ότι άλλαξε η στάση τους απέναντι στα βιβλία μετά την εφαρμογή του προγράμματος.

Ερώτηση 7η : οι μισοί από τους μαθητές (11 από 21) απάντησαν ότι μετά την εφαρμογή του προγράμματος «Έμαθαν την αξία του βιβλίου». Οι υπόλοιποι μαθητές (4 από 21) απάντησαν ότι «Θέλουν να διαβάζουν βιβλία».

Ερώτηση 8η : Η κατηγορία «Γραπτό κείμενο» συγκέντρωσε τις περισσότερες προτιμήσεις (9 από 21) από τους μαθητές με την κατηγορία της «Λογοτεχνίας» να έρχεται δεύτερη (7 από 21).

Ερώτηση 9η : Οι 15 από τους 21 μαθητές απάντησαν ότι ωφελήθηκαν από τη συνεργασία με άλλα σχολεία και δικαιολόγησαν την απάντησή τους ότι έμαθαν πολλά πράγματα για τη συνεργασία.

Ερώτηση 10η : Οι μαθητές κατέγραψαν τις εντυπώσεις τους από τη συνάντησή τους με την Άλκη Ζέη. Ορισμένες από τις απαντήσεις τους ήταν: «Η Άλκη Ζέη μου μετέδωσε την αγάπη για τα βιβλία», «Ένα βιβλίο γράφεται μέσα από τη ζωή», «Μάθαμε πώς είναι μια συγγραφέας και πώς μπορούμε να γίνουμε και εμείς συγγραφείς».

Ερώτηση 11η : δε σημειώθηκαν παραλείψεις του προγράμματος.

Ενότητα 8: Συμπεράσματα

Όπως διαφάνηκε από τα αποτελέσματα επεξεργασίας των ερωτηματολογίων αλλά και αναλογιζόμενοι το βαθμό επίτευξης των στόχων του εκπαιδευτικού προγράμματος

καθ' όλη τη διάρκειά υλοποίησής του, αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί επιτυχημένο τόσο από την πλευρά των υπεύθυνων εκπαιδευτικών όσο και από εκείνη των μαθητών που συμμετείχαν σε αυτό.

Κρίνουμε ότι μέσα από το πρόγραμμα αυτό οι μαθητές πέρα από τα οφέλη που αποκόμισαν στους τομείς του εμπλουτισμού λεξιλογίου, της ορθογραφίας και της ανάγνωσης, είχαν την ευκαιρία να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες, να καλλιεργήσουν το γλωσσικό τους εγγραμματισμό και να κοινωνικοποιηθούν μέσω της εργασίας στις ομάδες ανάγνωσης αλλά και με την επαφή τους με μαθητές άλλου σχολείου. Κυρίως, όμως, και αυτό είναι το πιο σημαντικό στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, απέκτησαν εμπειρίες που θα τους συνοδεύουν σε όλη τους τη ζωή και θα επιφέρουν θετικούς συνειρμούς στη μνήμη τους κάθε φορά που θα αντιμετωπίζουν ένα βιβλίο. Θεωρούμε ότι αυτό έγινε διότι το βιβλίο δεν προσεγγίστηκε ως μια πηγή στείρας γνώσης και ως βοήθημα για την παραγωγή ορθού γραπτού και προφορικού λόγου αλλά αντιμετωπίστηκε ως αυτοτελής αξία στην πνευματική και ψυχική ανάταση του ανθρώπου. Τέλος, το βιβλίο δεν αντιμετωπίστηκε ως εργαλείο απομόνωσης του ατόμου αλλά ως πηγή ενδυνάμωσης των διαπροσωπικών σχέσεων και ως αφορμή για συνεργασία και δημιουργικό διάλογο.

Βιβλιογραφία

- Baynham, M (2000), Πρακτικές Γραμματισμού, (μτφρ.Μ.Αραποπούλου), Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Dessai,E.(1975), *Kinderfreundliche Erziehung in der S Verlagtdtwohnung*, Frankfurt am main, Fischer.
- Διάκου- Μυλωνά Νίκη, *Η ποίηση στο νηπιαγωγείο*, Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, Μάιος-Ιούνιος, 2000, τ.15.
- Hasan R & G. Williams (1996). *Literacy in Society*. Λονδίνο & Νέα Υόρκη: Longman.
- Hoggart, R. (1992). *The Uses of Literacy: Aspects of Working Class Life*. Χάρμοντσγουέρθ: Penguin.
- Κατσίκη-Γκίβαλου Α (1995). *Το θαυμαστό ταξίδι* (μελέτες για την Παιδική Λογοτεχνία), Αθήνα: Πατάκης
- Μητακίδου Σ.- Τρέσσου Ευαγγελία (2002). *Διδάσκοντας γλώσσα και μαθηματικά με λογοτεχνία*, Αθήνα: Παρατηρητής.
- Μητσικοπούλου Β (1998). *Γραμματισμός*, αναρτήθηκε από http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e1/thema_pdf.pdf. Ημερομηνία τελευταίας προσπέλασης 28/7/2015.
- Ong, W (1997). *Προφορικότητα και εγγραμματοσύνη*, μτφ.Κώστας Χατζηκυριάκου, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Σιβροπούλου Ε- Χατζησαββίδης Σ, (2000). *Η συμβολή των εικονογραφημένων ιστοριών στον εμπλουτισμό των του λεξιλογίου των νηπίων*, Γλώσσα και Διδασκαλία, Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, <http://users.auth.gr/sofronis>.
- Τσιλιμένη Τασούλα (2004), *Το «ά-λογο» της φαντασίας στην εκπαίδευση, παιχνίδια λόγου και δημιουργικότητας*, Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τ. 41, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2004.
- Χατζησαββίδης Σ (2007), *Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη*, Πρακτικά (ηλεκτρονική μορφή) του 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της OMEP, Πάτρα, 1-3 Ιουνίου 2007.

Ιστογραφία

<http://www.alkizei.com/el/> Επίσημη ιστοσελίδα Άλκης Ζέη

www.ekebi.gr Εθνικό Κέντρο Βιβλίου

<http://2dim-peir-florin.flo.sch.gr/?q=activities/episkepsi-tis-st-taxis-sto-vivliologeio-kai-typografeio-toy-pdm> Πρότυπο Πειραματικό δημοτικό Σχολείο Φλώρινας (επίσκεψη στο βιβλιολογείο)

<http://ppf.mysch.gr/?q=activities%2Fmia-synantisi-me-tin-alki-zei-sti-florina>

Πρότυπο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Φλώρινας (μια συνάντηση με την Άλκη Ζέη στη Φλώρινα).